

УДК [91:929–051 В.Геринович]:930.1(477)(045)

Островий В.М., кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія (Україна, Хмельницький), kgra_nauka@ukr.net

Постать Володимира Гериновича в українській історіографії

Автор ставить за мету, опираючись на значну кількість опублікованих матеріалів вітчизняними науковцями проаналізувати місце постаті ученого географа, історика, краєзнавця і педагога Володимира Гериновича в українській історіографічній літературі. Методи дослідження зумовлені постановкою мети у ньому. Використано загальнонаукові методи конкретного історіографічного аналізу, історико-структурний, проблемно-хронологічний. Аналіз історіографії проблеми засвідчив, що дослідження науково-педагогічної та громадсько-політичної діяльності Володимира Гериновича (1910–1948 рр.) у науковій літературі розпочався ще на початку ХХ ст. Однак, системного вивчення життєвого шляху вченого до початку 90-х рр. ХХ ст. через об'єктивні причини не проводилося, що є предметом дослідження подальших наукових розвідок.

Ключові слова: В.О. Геринович, учений, українська історіографія, географічна наука, науково-краєзнавча діяльність.

Ostrovyi V.M., candidate of history, assistant professor of the department of social sciences, Khmelnytskyi Humanitarian–Pedagogical Academy (Ukraine, Khmelnytskyi), kgra_nauka@ukr.net

The Figure of Volodymyr Herynovych in Ukrainian Historiography

The author's aim is, basing on the great amount of published materials by the domestic researchers, to analyze the place of the scientist geographer, historian, regional ethnographer and pedagogue Volodymyr Herynovych in Ukrainian historiographic literature. The methods of the research are stipulated by the stating of the aim in general. General scientific methods of specific historiographic analysis, historic–structural, problem–chronological are used. The analysis of historiography of the problem proved that the research of scientific–pedagogical and civic–political activity of Volodymyr Herynovych (1910–1948) in scientific literature has begun yet at the beginning of the XX century. But there weren't any system researches of the life journey of the scientist due to the objective reasons till the beginning of the 1990–s, that is the subject of study of the further scientific researches.

Keywords: V.O. Herynovych, scientist, Ukrainian historiography, geographic science, scientific–regional ethnographic activity.

Островий В.М., кандидат исторических наук, доцент кафедры общественных дисциплин, Хмельницкая гуманитарно–педагогическая академия (Украина, Хмельницкий), kgra_nauka@ukr.net

Личность Владимира Гериновича в украинской историографии

Автор ставит цель, опираясь на значительное количество опубликованных материалов отечественными учёными, проанализировать место личности учёного, географа, историка, краеведа и педагога Владимира Гериновича в украинской историографической литературе. Методы исследования обусловлены постановкой цели в нём. Используются общенаучные методы конкретно–историографического анализа, историко–структурный, проблемно–хронологический. Анализ историографии проблемы засвидетельствовал, что исследование научно–педагогической и общественно–политической деятельности Владимира Гериновича (1910–1948 гг.) в научной литературе начался ещё в ХХ ст. Однако системных исследований жизненного пути учёного из–за объективных причин не проводилось до начала 90–х гг. ХХ в.

Ключевые слова: В.О. Геринович, учёный, украинская историография, географическая наука, научно–краеведческая деятельность.

Дослідження життєвого і творчого шляху В.О. Гериновича формувалося впродовж 1910–2012 рр. у працях українських учених.

Аналіз літератури свідчить, що окремі аспекти життя і творчого доробку В.О. Гериновича були висвітлені ще за його життя. Так, 1910р. у «Записках наукового товариства ім. Т.Шевченка» З.Ф. Кузеля дав схвальну рецензію на статтю В.О. Гериновича «Питанє про третичного чоловіка в новітній літературі» [1,с.191–196], в якій відзначив внесок ученого в світову геологію та археологію початку ХХ ст. Незважаючи на те, що археологи ХІХ ст. були переконані, що еоліти – це знаряддя праці, створені штучно первісною людиною третичного періоду, В.Геринович наполягав на природному їх утворенні, що було доведено наукою значно пізніше.

Внеском у розвиток географічної науки та її методологію початку ХХ ст. стала публікація В.Гериновичем наукових матеріалів у «Хроніці НТШ» з подальшим їх схваленням відомими українськими вченими С.Рудницьким та В.Левицьким [2,с.14;3,с.20–21]. Особливої уваги заслуговує «Географічна карта земель, де живуть українці», скла-

дена В.О. Гериновичем та опублікована 1910 р. у монографії С.Л. Рудницького «Коротка географія України» [4]. Це – перша вітчизняна наукова праця з географії, в якій було цілісно відображено природу України. Етнографічна карта Володимира Гериновича була схвалена С.Рудницьким та М.Грушевським [5,с.3–4].

Чимало матеріалів про Подільський період біографії вченого вийшло у педагогічному журналі «Шлях освіти» (1922 р.) у розділі «Література по вопросам народного просвещения, вышедшая за время с 1917 г. по 1922 г.» під рубрикою «География. Родиноведение». Разом з іншими, відзначено найкращі підручники з географії в СРСР, серед яких і праці В.Гериновича «Основи географії. Для ужитку 3 і 4 класи», а також «Фізична географія. Для ужитку 12 класи» [6,с.272]. У тому ж часопису за вересень місяця 1922 р. в статті «Кам'янець–Подільський ІНО! Його праця і значіння для трудових мас» викладач Інституту народної освіти К.Копержинський згадує про активну науково-педагогічну роботу в закладі приват-доцента В.О. Гериновича [7,с.331].

На початку 1927 р. в бюлетені Укрнауки «Наука на Україні» опубліковано звіт Науково-дослідної кафедри Кам'янець–Подільського інституту народної освіти, де містяться відомості про керівника секції «Економіка» В.О. Гериновича та його наукові праці «Дністер як торговий шлях», «Кромер як джерело історичної географії» [8,с.187–189].

На сторінках «Вісник природознавства» С.Л. Рудницький схвалив видання підручника В.О. Гериновича «Географія України» (1920–1921 рр.) та праці «Кам'яничина» Ч.І–ІІ, з огляду на відсутність такого роду методичних та краєзнавчих розробок в УСРР [9,с.273]. Підтвердженням високого професійного рівня здобутків В.Гериновича в галузі історичного та географічного краєзнавства стала публікація позитивного відгуку на адресу вченого, зробленого Л.Миловидовим [10,с.65]. К.В. Харлампович надав рецензію на статтю В.Гериновича «До історії Кам'янець–Подільського Інституту Народної Освіти», в якій відзначив, що автор висвітлив переважно історію заснування та функціонування Кам'янець–Подільського державного українського університету [11,с.126].

У статті проф. К.Дубняка «Матеріали до методології географії» [12,с.241–251], що вийшла в «Записках українського науково-дослідного інституту географії та картографії» (1930 р.), виділялися дві публікації Володимира Гериновича «Понятте, ціль і метода географії» (1919 р.), «Сучасні погляди на географію (Концепція проф. В.П. Семенова–Тянь–Шанського)» (1929 р.) як значний внесок у розвиток методології географії.

Авторитетний дослідник Поділля Ю.Сіцинський у статті «Матеріали до археології західного Поділля» (1930 р.) відзначив активну участь В.О. Гериновича в археологічних розвідках регіону [13,с.25]. «Записки Всеукраїнського археологічного комітету» розмістили рецензію археолога С.С. Магури на статтю В.О. Гериновича «Стоянка неолітичної людини біля с. Великої Мукші, Китайгородського району, Кам'янець–Подільської Округи». Разом із значимістю відкриття рецензент вказав на помилки, які допустив автор [14,с.318–321].

Після сфальсифікованого слідства над ученим 1932–1933 рр., його досягнення в галузі історичного краєзнавства, географії на десятиліття були викреслені з вітчизняної науки. Зокрема, професор В.Геринович не згадувався в радянських довідкових, енциклопедичних виданнях 1960–х–1980–х рр.

Важливим в оцінці доробку вченого став період 1990–2012–х рр., який характеризується початком досліджень наукової біографії вченого. Над проблемами його науково-теоретичної спадщини, зокрема в галузі історичного та географічного краєзнавства, археології, географії працювали дослідники Л.Божко, О.Вісьтак, О.Геринович, О.Завальнюк, Б.Заставецький, М.Костриця, О.Котоній, Е.Мельник, В.Прокопчук, В.Савчук, П.Тронько, А.Філінюк, О.Шаблій, С.Шевчук, П.Штойко та ін.

Першою науковою розвідкою, присвяченою життєдіяльності В.О. Гериновича, стала стаття О.М. Завальнюка та М.Б. Петрова [15, с.178–183]. Автори надали короткий аналіз життєвого і творчого шляху В.О. Гериновича, його діяльності в період Української революції (1917–1921 рр.), вперше оглядово ознайомили громадськість з матеріалами слідчої справи, чого раніше ніхто не робив. Робота В.О. Гериновича в Кам'янець–Подільському державному українському університеті на посаді викладача, декана, ректора Кам'янець–Подільського ІНО досліджувалася О.М. Завальнюком у ряді його статей. Серед них варто виділити брошуру «Геринович Володимир Олександрович – ректор Кам'янець–Подільського інституту народної освіти», в якій О.М. Завальнюк охарактеризував основні етапи біографії, звернувши увагу на науково–педагогічну і громадську діяльність професора В.Гериновича на посаді ректора інституту народної освіти [16].

Помітною подією у вивченні історії вищої освіти Поділля стало видання наукової праці за редакцією О.М. Завальнюка «Кам'янець–Подільський державний університет: минуле і сьогодення». Вперше за довгі роки існування вищої школи на Поділлі відтворено її цілісну історію починаючи з часу заснування. Особливе місце відведено ректору ІНО В.О. Гериновичу, його організаторській, науково–педагогічній, громадсько–політичній діяльності [17, с.49–57].

Інформацію довідкового характеру про професора В.Гериновича розміщено у монографії Л.В. Баженова «Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ–ХХ ст.» [18, с.166–167]. Аналогічні відомості викладено у підручниках «Географія України» Ф.Д. Заставного [19, с.35], «Історія географії в Україні» Я.І. Жупанського [20, с.90–91], статті О.І. Шаблія у виданні «Географічна енциклопедія України» [21, с.470].

Окремі аспекти діяльності В.Гериновича на посаді ректора Кам'янець–Подільського інституту народної освіти розкриті в джерелознавчій статті В.Г. Берковського «Матеріали фонду 166 ЦДАВО України як джерело до історії освіти на Кам'яниччині (20–30–ті роки ХХ ст.)» [22, с.358–369].

В 1993 р. вийшла друком монографія О.І. Шаблія «Академік Степан Рудницький – фундатор української географії», в якій автор опублікував рецензію В.Гериновича на працю С.Рудницького «Коротка географія України» [23, с.49–50]. Певний інтерес для дослідників становить інша праця О.І. Шаблія «Суспільна географія: теорія, історія, українські студії» (2001 р.), в якій важливе місце відводиться історії української суспільної географії її визначним постатям, зокрема і В.О. Гериновичу [24, с.452–453]. Видання розкриває ставлення вченого до загальної географії. У 2003р. у книзі «Олена Степанів. Наукові праці. Есе. Спогади», упорядником якої є О.І. Шаблій, відзначено особистий внесок В.Гериновича в розвиток національної географії 1918–1921 рр. й трактується наукове обґрунтування ним етнографічних меж України [25, с.97]. У монографічному дослідженні «Львівська суспільно–географічна школа (до 60–річчя кафедри економічної і соціальної географії Львівського національного університету ім. І.Франка)» О.І. Шаблій опублікував складений ним перелік основних наукових та науково–популярних праць В.О. Гериновича (26 позицій) [26, с.18]. У колективній статті за авторством О.Шаблія, О.Вісьтак та А.Менделюка «Життєвий шлях і напрямки наукової діяльності професора Володимира Гериновича» зроблено короткий аналіз біографії професора та внеску в географічну науку [27, с.8–16]. О.Шаблій деталізував внесок Володимира Гериновича в теорію і методологію географічної науки [27, с.17–21].

27 листопада 2008 р. у Львівському національному університеті імені Івана Франка відбувся науковий семінар, присвячений 125–річчю з дня народження професора Володимира Гериновича. На семінарі пройшла презентація видання за редакцією О.І. Шаблія «Професор Володимир Геринович», що стало значним внеском у дослідження його біографії [28]. У книзі здійснено спробу аналізу творчого доробку вченого, відзначено його внесок

у розвиток краєзнавства, антропогеографії, географічного українознавства. Окрім висвітлення маловідомих сторінок життя та діяльності, вперше опубліковано рукописи Володимира Олександровича Гериновича «Дністер як торговельний шлях від кінця ХVІІІ ст. до імперіалістичної війни (Матеріали до географії дністровського сточища)» [28, с.157–190], «Економічна роль Чорного моря і її значення для політичної кон'юнктури Сходу Європи в 2 пол. ХVІІІ ст.» [28, с.135–157]. Робота семінару засвідчила наявність чималої кількості питань до творчої біографії вченого, що потребували подальшого наукового дослідження.

Аналіз покажчика змісту «Літературно–наукового вісника» за 1898–1932 рр. дозволив відстежити публікації В.О. Гериновича в цьому часопису [29, с.90]. Окрім цього, перелік наукових праць В.Гериновича наведено у бібліографічному виданні Наукового товариства ім. Т.Шевченка [30, с.175].

Відомості, що стосуються наукової біографії вченого з'явилися 2010р. у бібліографічному довіднику «Українські історики» (у статті В.Даниленка) [31, с.293].

Науково–краєзнавча діяльність В.О. Гериновича знайшла відображення в дисертаційних дослідженнях В.В. Бездраба [32], О.І. Вісьтак [33], В.С. Прокопчука [34]. Організаційна діяльність В.Гериновича в галузі становлення та розвитку історичного краєзнавства Правобережної України простежується у працях В.С. Прокопчука [35, с.214–230; 36, с.286–304].

Окремі напрями наукової діяльності вченого, зокрема друк підручників з географії, участь у створенні Кам'янець–Подільського краєзнавчого товариства, а також затвердження його статуту аналізує В.О. Савчук [37, с.204–213]. Він вперше дослідив його внесок у розробку теоретичних питань історичного краєзнавства на підставі невідомих рукописів «Єдиний і неділимий Схід Європи» (1919 р.), «Мала географія України» (1923 р.), «Наша спілка. Географія Спілки Радянських Соціалістичних Республік» (1926 р.) [38, с.340–351].

Про співпрацю професора В.Гериновича в 1930–х рр. з редакцією наукового журналу при ВУАН «Полуднева Україна» повідомила Т.П. Папакіна [39]. О.К. Котоній оглядово подала короткий зміст деяких географічних та етнографічних аспектів статей В.О. Гериновича «Стоянка неолітичної людини біля с. Великої Мукші Китайгородського району Кам'янецької округи», «До історії Кам'янець–Подільського Інституту народної освіти» та працю «Кам'яниччина» Ч.І–ІІ [40, с.114–115].

Значно розширив та проаналізував наукові праці В.О. Гериновича в галузі географії П.І. Штойко. Так, у статті «Основні напрями географічних студій Володимира Гериновича» (2001 р.) автор відзначив внесок вченого не тільки в розвиток економічної географії, антропогеографії України, але й у розробку методології географічної науки [41, с.101–103]. Він вперше здійснив спробу аналізу непростих особистих взаємин С.Л. Рудницького та В.О. Гериновича під час їхньої співпраці в Харківському науково–дослідному інституті географії і картографії 1928–1929 рр. [42].

Різномічні аспекти громадської, науково–педагогічної діяльності В.О. Гериновича досліджували Л.Божко [43, с.181–184], О.Геринович [44], Б.Заставецький [45, с.176–177], О.Комарницький [46, с.137–158], М.Костриця [47, с.12–17], В.Марочко [48], Ю.Телячий [49], П.Тронько [50], С.Шевчук [51, с.118–122] та ін.

Тематика репресій, спрямованих проти українських географів (у тому числі й В.Гериновича) відображена в публікаціях Л.Місінкевича [52, с.169–183], П.Штойка [53, с.96–102]. Матеріали, які частково висвітлюють репресивну політику влади, спрямовану проти вченого, опубліковані в праці «Остання адреса: Розстріли соловецьких в'язнів з України у 1937–1938 роках» [54].

Отже, зазначений аналіз історіографії діяльності В.О. Гериновича свідчить про недостатню повноту розкриття діяльності вченого як педагога, громадського діяча. Тому, необхідно зосередити увагу не тільки на його науковій

спадщині, але й на науково-педагогічній та громадській діяльності.

Формування історіографії про В.О. Гериновича відбувалося впродовж таких основних етапів: 1910–1914 рр. – рецензії на наукові праці вченого, висвітлення на сторінках львівської преси громадської діяльності як члена Християнсько-суспільного союзу; початок 1920–х – середина 1930–х рр. – публікації про діяльність В.О. Гериновича в Кам'янець-Подільському державному українському університеті. У пресі та на сторінках наукових журналів дана оцінка наукової та методичної праці вченого (відображення на сторінках преси результатів історико-краєзнавчих розвідок на Кам'яничині; публікація матеріалів стосовно репресій проти вченого); 1991–2012–х рр. – дослідження вітчизняних географів та істориків з переосмислення об'єктивної оцінки науково-теоретичної спадщини вченого.

Таким чином, огляд наукової літератури з досліджуваної теми свідчить про відсутність ґрунтовного, об'єктивного вивчення життєвого, творчого шляху В.О. Гериновича, дослідження його внеску в розвиток системи вітчизняної освіти, культури і науки.

Список використаних джерел

- Кузеля З.Ф. Предісторія, археологія, історія штуки / З.Ф. Кузеля // ЛНВ. – Львів; К., 1909. – Т.XLVI. – Кн.V. – С.331–345: (Рец. на публ.): Геринович Володимир. Питання про третинного чоловіка в новітній літературі // Записки наук. т-ва ім. Шевченка у Львові, 1910. – ХCV.
- Хроніка НТШ у Львові за 1911 / Засідання математично-природописно-лікарської секції. – Львів, 1911. – Вип. III. – Ч.47. – май.–серп.
- Хроніка НТШ у Львові за 1913 / Засідання математично-природничої секції. – Львів, 1913. – Вип.IV. – Ч.56. – верес.–груд.
- Рудницький С. Коротка географія України / С.Рудницький // Попул. б-ка «Лан». – К.–Львів, 1910. – №5–7. – 154 с.
- Геринович В.О. Др.С. Рудницький. Коротка географія України / В.О. Геринович // Руслан. – Львів, 1911. – Ч.8. – 12 січня.
- Література по вопросам народного просвещения (на русском и украинском языках), вышедшая за время с 1917 по 1922 гг. // Путь просвещения. – Харьков, 1922. – №6 октябрь.
- Копержинський К. Кам'янець-Подільський ІНО! Його праця і значення для трудових мас / К.Копержинський // Шлях освіти. – Харків, 1922. – №5 вересень.
- Короткий звіт науково-дослідної кафедри при Кам'янець-Подільському ІНО за 1925–26 рік // Наука на Україні. – Бюлетень Укрнауки ДВУ, 1927. – №2–4.
- Рудницький С. Досягнення географії України в десятиріччя жовтневої революції / С.Рудницький // Вісник природознавства. – Харків, 1927. – №5–6. – лист.–груд.
- Миловидов Л. Краєзнавство й підручник у школі / Л.Миловидов // Шлях освіти. – Харків, 1928. – жовтень №10.
- Завальнюк О.М. Володимир Олександрович Геринович / О.М. Завальнюк // Зневажена Клію. – К.: НАН України. Ін-т іст. України, 2005.
- Дубняк К. Матеріали до методології географії / К.Дубняк // Записки НДІГ та К. – Рік II. – 1928–29. – Харків, 1930. – Вип.2.
- Сіцинський Ю.Й. Матеріали до археології Західного Поділля / Ю.Й. Сіцинський // Записки Всеукраїнського археологічного комітету. – К., 1930. – Т.1.
- Геринович В.О. Стоянка неолітичної людини біля с. Великої Мукші Китайгородського району Кам'янець-Подільської округи / В.О. Геринович // Зап. / Кам'янець-Поділ., ін-т нар. Освіти. – 1926. – Т.1. – С.14–17: іл. – Рец.: Магура С.С. // Записки Всеукраїнського археологічного комітету. – К., 1930. – Т.1.
- Завальнюк О.М. «Винним себе визнав...» (В.О. Геринович) / О.М. Завальнюк, М.Б. Петров // Репресоване краєзнавство (20–30-ті роки) – К.: Рідний край; Хмельницький: ред.-вид. відділ, 1991.
- Його ж. – Геринович Володимир Олександрович – ректор Кам'янець-Подільського інституту народної освіти / О.М. Завальнюк; Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. – 28 с. – («Серія Керівники навчального закладу»).

17. Кам'янець-Подільський державний університет: минуле і сьогодення / О.М. Завальнюк (заг. ред.). – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2003. – 408 с. + 29 арк. іл.

18. Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників XIX–XX ст.: Історіографія. Бібліографія. Матеріали / Л.В. Баженов. – Кам'янець-Подільський: [б.в.], 1993. – 480 с.

19. Заставний Ф.Д. Володимир Олександрович Геринович / Ф.Д. Заставний // Географія України: у 2 кн. – Львів: Світ, 1994.

20. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні: навч. посіб. / Я.І. Жупанський. – Львів: Світ, 1997. – 264 с.: іл.

21. Географічна енциклопедія України: в 3т. / редкол.: М.Маринич (відповід. ред.) [та ін.] – К.: «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1989–1993. – Т.3: П–Я. – 480 с.: іл.

22. Берковський В.Г. Матеріали фонду 166 ЦДАВО України як джерело до історії освіти на Кам'яничині (20–30-ті роки XX ст.) / В.Г. Берковський // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2007. – Т.9: Матеріали п'ятого круглого столу. «Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі».

23. Шаблій О.І. Академік Степан Рудницький – фундатор української географії / О.І. Шаблій. – Львів-Мюнхен: ред.-вид. відділ Львівського держ. ун-ту, 1993. – 223 с.

24. Його ж. – Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О.І. Шаблій; Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2001. – 744 с.: 27 іл.

25. Олена Степанів: наукові праці, есе, спогади / упоряд. О.Шаблій. – Львів: Видавн. центр наук. т-ва ім. Шевченка, 2003. – 608 с.

26. Шаблій О.І. Львівська суспільно-географічна школа: (до 60-річчя кафедри економічної і соціальної географії Львівського національного університету імені Івана Франка) / О.І. Шаблій. – Львів: [б.в.], 2004. – 168 с.

27. Його ж. – Життєвий шлях і напрямки наукової діяльності професора Володимира Гериновича / О.Шаблій, О.Вісьтак, А.Менделюк // Історія української географії: всеукр. наук.–теорет. часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – Вип.17.

28. Професор Володимир Геринович / за ред. О.Шаблія. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2008. – 366 с.

29. Ясінський Б. Літературно науковий вісник: покажчик змісту / Б.Ясінський. – К.: Смолоскип, 2000. – Т.1–109: (1898–1932). – 544 с.

30. Бібліографія наукового товариства імені Шевченка / НТШ. Комісія бібліогр. і книгознав.; уклад. В.Майхер, ред. О.Купчинський. – Львів, 2003. – Т.І. – ССXL (1892–2000). – 939 с.

31. Даниленко В. Геринович Володимир Олександрович / Віктор Даниленко // Українські історики. Бібліографічний довідник. – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – Вип.3. Серія «Українські історики».

32. Бездрабко В.В. Журнал «Краєзнавство» та його роль у розвитку історичних регіональних досліджень 1920–1930–х рр.: автореф. дис. ... канд. істор. наук: спец. 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни» / В.В. Бездрабко. – К., 2000. – 19 с.

33. Вісьтак О.І. Суспільно-географічні дослідження українських вчених Галичини у міжвоєнний період (1919–1939 рр.): автореф. дис. ... канд. географ. наук: спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія» / О.І. Вісьтак. – Л., 2001. – 19 с.

34. Прокопчук В.С. Інституціоналізація краєзнавчого руху Правобережної України 20–х років XX – початку XXI ст.: етапи, форми, напрямки діяльності: автореф. дис. ... докт. істор. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / В.С. Прокопчук. – Чернівці, 2009. – 34 с.

35. Його ж. – Всеукраїнська спілка краєзнавців та її осередки на Правобережній Україні / В.С. Прокопчук // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2006. – Т.6: Матеріали другого круглого столу «Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII – на початку XXI ст.».

36. Його ж. – Український комітет краєзнавства: з хроніки діяльності / В.С. Прокопчук // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2006. – Т.8: Матеріали четвертого круглого столу.

37. Савчук В.О. Краєзнавчий рух міста Кам'яничин-Подільського у 1921–1923 рр. / В.О. Савчук // Освіта, наука і культура на

Поділля: зб. наук. праць. – Кам'янець–Подільський: Оіюм, 2006. – Т.6: Матеріали другого круглого столу.

38. Його ж. – Концептуалізація краєзнавства як науки в неопублікованих працях В.О. Геринювича / В.О. Савчук // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець–Подільський: Оіюм, 2009. – Т.12: Матеріали восьмого круглого столу «Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі. Присвячено 90–річчю Кам'янець–Подільського національного університету імені Івана Огієнка».

39. Папакіна Т.П. З історії втрачених видань Всеукраїнської академії наук: зб. «Полуднева Україна» / Т.П. Папакіна // Архіви України. – 2001. – №6. – 137 с.

40. Котоній О.К. Науково–теоретична спадщина В.О. Геринювича / О.К. Котоній // Кам'яничина в контексті історії Поділля: матер. Всеукр. наук. симпозиуму: наук. зб. – Кам'янець–Подільський, 1997. – Т.1.

41. Штойко П.І. Основні напрями географічних студій Володимира Геринювича / П.І. Штойко // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. – Чернівці: ЧНУ, 2001. – Вип.104: Географія.

42. Його ж. – Степан Рудницький 1877–1937: життєписно–бібліографічний нарис / П.І. Штойко; Наукове т–во Шевченка у Львові / О.Купчинський (відп. ред.). – Львів: [б.в.], 1997. – 181 с.

43. Божко Л.В. Внесок Володимира Геринювича у вивчення етнографії Поділля (20–ті роки ХХ ст.) / Л.В. Божко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського: зб. наук. праць. Серія: Історія. – Вінниця, 2007. – Вип.12.

44. Геринювич О.О. «Криниця життя»: спогади, творчість, педагогіка / О.О. Геринювич. – Івано–Франківськ: Гостинець, 2006. – 140 с.

45. Заставецький Б.І. Володимир Геринювич як географ і краєзнавець / Б.Заставецький, О.Заставецька, Б.Федуник // Історія української географії і картографії: матер. наук. конф., присвяченої 95–річчю від дня народження професора Володимира Кубійовича (Тернопіль, 25–26 груд. 1995 р.). – Тернопіль, 1995.

46. Комарницький О.Б. Навчальна діяльність студентів Кам'янець–Подільського інституту народної освіти (соціального виховання, педінституту) у 20–ті – першій половині 30–х рр. ХХ ст. / О.Б. Комарницький, Л.М. Бабій // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець–Подільський: Оіюм, 2009. – Т.13: Присвячено 90–річчю Кам'янецької доби УНР.

47. Костриця М.Ю. Науково–краєзнавча спадщина В.О. Геринювича / М.Ю. Костриця // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: географія. – Тернопіль, 2006. – №2.

48. Марочко В.І. Репресовані педагоги України: жертви політичного терору (1929–1941 рр.) / В.І. Марочко, Г.Хіллів. – К.: Наук. світ, 2003. – 302 с.

49. Завальнюк О.М. Будівництво української загальноосвітньої школи в роки національно–демократичної революції (1917–1920) / О.М. Завальнюк, Ю.В. Телячий. – Кам'янець–Подільський: Абетка НОВА, 2001. – 212 с.

50. Тронько П.Т. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття (досвід, проблеми, перспективи) / П.Т. Тронько. – К.: [б.в.], 2000. – 270 с.

51. Шевчук С.М. Антропогеографічний напрямок в історії становлення методології української суспільної географії / С.М. Шевчук // Історія української географії та картографії. Частина І: Збірник матеріалів Третьої Міжнародної наукової конференції, присвяченої 130–літньому ювілею академіка Степана Рудницького. – Тернопіль, 6–7 груд. 2007.

52. Місінкевич Л.Л. Реабілітація жертв сталінських репресій на Поділлі у 1987–1989 рр. / Л.Л. Місінкевич // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець–Подільський: Оіюм, 2006. – Т.8: Матеріали четвертого круглого столу «Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII – на початку ХХІ ст.».

53. Штойко П.І. Архівно–слідчі справи репресованих географів Українського науково–дослідного інституту географії та картографії / П.І. Штойко // Історія української географії: всеукр. наук.–теорет. часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – Вип.6.

54. Остання адреса: розстріли соловецьких в'язнів з України у 1937–1938 роках: в 2 т. – [2–е вид., доп.]. – К.: Сфера, 2003. – LXII, 470 с., 11 л.: іл.

References

1. Kuzelja Z.F. Predistorija, arheologija, istorija shtuky / Z.F. Kuzelja // LNV. – L'viv; K., 1909. – T.XLVI. – Kn.V. – S.331–345: (Rec. na publ): G'erynovych Volodymyr. Pytannje pro tretjchnogo cholovika v novishij literaturi // Zapysky nauk. t–va im. Shevchenka u L'vovi, 1910. – XCV.

2. Hronika NTSh u L'vovi za 1911 / Zasedannja matematychno–pryrodoypysno–likars'koi' sekcii'. – L'viv, 1911. – Vyp. III. – Ch.47. – maj.–serp.

3. Hronika NTSh u L'vovi za 1913 / Zasedannja matematychno–pryrodoypysnoi' sekcii'. – L'viv, 1913. – Vyp.IV. – Ch.56. – veres.–grud.

4. Rudnyc'kyj S. Korotka geografija Ukrai'ny / S.Rudnyc'kyj // Popul. b–ka «Lan». – K.–L'viv, 1910. – №5–7. – 154 s.

5. G'erynovych V.O. Dr.S. Rudnyc'kyj. Korotka geografija Ukrai'ny / V.O. G'erynovych // Ruslan. – L'viv, 1911. – Ch.8. – 12 sichnja.

6. Literatura po voprosam narodnogo prosveshhenija (na russkom i ukraïnskomy jazykah), vyshedshaja za vremja s 1917 po 1922 gg. // Put' prosveshhenija. – Har'kov, 1922. – №6 oktjabr'.

7. Koperzhyns'kyj K. Kam'janec'–Podil's'kyj INO! Jogo pracja i znachennja dlja trudovyh mas / K.Koperzhyns'kyj // Shljah osvity. – Harkiv, 1922. – №5 veresen'.

8. Korotkyj zvit nauko–doslidnoi' kafedry pry Kam'janec'–Podil's'komu INO za 1925–26 rik // Nauka na Ukrai'ni. – Bjuleten' Ukrnauky DVU, 1927. – №2–4.

9. Rudnyc'kyj S. Dosjagnennja geografii' Ukrai'ny v desjatyrichchja zhovtnevoi' revoljucii' / S.Rudnyc'kyj // Visnyk pryrodoznavstva. – Harkiv, 1927. – №5–6. – lyst.–grud.

10. Mylovydov L. Krajeznavstvo j pidručnyk u shkoli / L.Mylovydov // Shljah osvity. – Harkiv, 1928. – zhovten' №10.

11. Zaval'njuk O.M. Volodymyr Oleksandrovyh G'erynovych / O.M. Zaval'njuk // Znevazhena Klio. – K.: NAN Ukrai'ny. In–t ist. Ukrai'ny, 2005.

12. Dubnjak K. Materialy do metodologii' geografii' / K.Dubnjak // Zapysky NDIG ta K. – Rik II. – 1928–29. – Harkiv, 1930. – Vyp.2.

13. Sicins'kyj Ju.J. Materialy do arheologii' Zahidn'ogo Podillja / Ju.J. Sicins'kyj // Zapysky Vseukrai'ns'kogo arheologichnogo komitetu. – K., 1930. – T.1.

14. G'erynovych V.O. Stojanka neolitychnoi' ljudy ny bilja s. Velykoi' Mukshi Kytajgorods'kogo rajonu Kam'janec'–Podil's'koi' okrugu / V.O. G'erynovych // Zap. / Kam'janec'–Podil., in–t nar. osvity. – 1926. – T.1. – S.14–17: il. – Rec.: Magura S.S. // Zapysky Vseukrai'ns'kogo arheologichnogo komitetu. – K., 1930. – T.1.

15. Zaval'njuk O.M. «Vynnym sebe vyznav...» (V.O. G'erynovych) / O.M. Zaval'njuk, M.B. Petrov // Represovane krajeznavstvo (20–30–ti roky) – K.: Ridnyj kraj; Hmel'nyč'kyj: red.–vyd. viddil, 1991.

16. Jogo zh. – G'erynovych Volodymyr Oleksandrovyh – rektor Kam'janec'–Podil's'kogo instytutu narodnoi' osvity / O.M. Zaval'njuk; Kam'janec'–Podil's'kyj nacional'nyj universytet im. Ivana Ogijenka. – Kam'janec'–Podil's'kyj: Aksioma, 2008. – 28 s. – («Serija Kerivnyky navchal'nogo zakladu»).

17. Kam'janec'–Podil's'kyj derzhavnyj universytet: mynule i s'ogodennja / O.M. Zaval'njuk (zag. red.). – Kam'janec'–Podil's'kyj: Oijum, 2003. – 408 s. + 29 ark. il.

18. Bazhenov L.V. Podillja v pracjah doslidnykiv HИH–HИ st.: Istoriografija. Bibliografija. Materialy / L.V. Bazhenov. – Kam'janec'–Podil's'kyj: [b.v.], 1993. – 480 s.

19. Zastavnyj F.D. Volodymyr Oleksandrovyh G'erynovych / F.D. Zastavnyj // Geografija Ukrai'ny: u 2 kn. – L'viv: Svit, 1994.

20. Zhupans'kyj Ja.I. Istorija geografii' v Ukrai'ni: navch. posib. / Ja.I. Zhupans'kyj. – L'viv: Svit, 1997. – 264 s.: il.

21. Geografichna encyklopedija Ukrai'ny: v 3t. / redkol.: M.Marynych (vidpovid. red.) [ta in.] – K.: «Ukr. encyklopedija» im. M.P. Bazhana, 1989–1993. – T.3: P–Ja. – 480 s.: il.

22. Berkovs'kyj V.G. Materialy fondu 166 CDAVO Ukrai'ny jak dzherelo do istorii' osvity na Kam'janec'hchyni (20–30–ti roky HИ st.) / V.G. Berkovs'kyj // Osvita, nauka i kul'tura na Podilli: zb. nauk. prac'. – Kam'janec'–Podil's'kyj: Oijum, 2007. – T.9: Materialy p'jatogo kruglogo stolu. «Kul'tura, osvita i prosvitnyč'kyj ruh na Podilli».

23. Shabl'ij O.I. Akademik Stepan Rudnyc'kyj – fundator ukrai'ns'koi' geografii' / O.I. Shabl'ij. – L'viv–Mjunhen: red.–vyd. vidil L'vivs'kogo derzh. un–tu, 1993. – 223 s.
24. Jogo zh. – Suspil'na geografija: teoriya, istoriya, ukrai'noznavchi studii' / O.I. Shabl'ij; L'vivs'kyj nacional'nyj universytet imeni Ivana Franka. – L'viv, 2001. – 744 s.: 27 il.
25. Olena Stepaniv: naukovy praci, ese, spogady / uporjad. O.Shabl'ij. – L'viv: Vydavn. centr nauk. t–va im. Shevchenka, 2003. – 608 s.
26. Shabl'ij O.I. L'vivs'ka suspil'no–geografichna shkola: (do 60–richchja kafedry ekonomichnoi' i social'noi' geografii' L'vivs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Ivana Franka) / O.I. Shabl'ij. – L'viv: [b.v.], 2004. – 168 s.
27. Jogo zh. – Zhyttjevyj shljah i naprjamky naukovoi' dijali'nosti profesora Volodymyra G'erynovycha / O.Shabl'ij, O.Vis'tak, A.Mendeljuk // Istorija ukrai'ns'koi' geografii': vseukr. nauk.–teoret. chasopys. – Ternopil': Pidruchnyky i posibnyky, 2008. – Vyp.17.
28. Profesor Volodymyr G'erynovych / za red. O.Shabl'ija. – L'viv: Vydavn. centr LNU im. I.Franka, 2008. – 366 s.
29. Jasins'kyj B. Literaturno naukovy visnyk: pokazhchyk zmistu / B.Jasins'kyj. – K.: Smoloskyp, 2000. – T.1–109: (1898–1932). – 544 s.
30. Bibliografija naukovogo tovarystva imeni Shevchenka / NTSh. Komisija bibliogr. i knygoznav.; uklad. V.Majher, red. O.Kupchyns'kyj. – L'viv, 2003. – T.I. – CCXL (1892–2000). – 939 s.
31. Danylenko V. G'erynovych Volodymyr Oleksandrovych / Viktor Danylenko // Ukrai'ns'ki istoryky. Bibliografichnyj dovidnyk. – K.: Instytut istorii' Ukrai'ny NAN Ukrai'ny, 2010. – Vyp.3. Serija «Ukrai'ns'ki istoryky».
32. Bezdrabko V.V. Zhurnal «Krajeznavstvo» ta jogo rol' u rozvytku istorychnyh regional'nyh doslidzhen' 1920–1930–h rr.: avtoref. dys. ... kand. istor. nauk: spec. 07.00.06 «Istoriografija, dzhereloznavstvo ta special'ni istorychni dyscypliny» / V.V. Bezdrabko. – K., 2000. – 19 s.
33. Vis'tak O.I. Suspil'no–geografichni doslidzhennja ukrai'ns'kyh vchenyh Galychyny u mizhvojenyj period (1919–1939 rr.): avtoref. dys. ... kand. geograf. nauk: spec. 11.00.02 «Ekonomichna ta social'na geografija» / O.I. Vis'tak. – L., 2001. – 19 s.
34. Prokopchuk V.S. Instytucionalizacija krajeznavchogo ruhu Pravoberezhnoi' Ukrai'ny 20–h rokiv HH – pochatku XXI st.: etapy, formy, naprjamy dijali'nosti: avtoref. dys. ... dokt. istor. nauk: spec. 07.00.01 «Istorija Ukrai'ny» / V.S. Prokopchuk. – Chernivci, 2009. – 34 s.
35. Jogo zh. – Vseukrai'ns'ka spilka krajeznavciv ta i'i' osередky na Pravoberezhnij Ukrai'ni / V.S. Prokopchuk // Osvita, nauka i kul'tura na Podilli: zb. nauk. prac'. – Kam'janec'–Podil's'kyj: Oijum, 2006. – T.6: Materialy drugogo kruglogo stolu «Kul'tura, osvita i prosvitnyč'kyj ruh na Podilli u XVIII – na pochatku XXI st.».
36. Jogo zh. – Ukrai'ns'kyj komitet krajeznavstva: z hroniky dijali'nosti / V.S. Prokopchuk // Osvita, nauka i kul'tura na Podilli: zb. nauk. prac'. – Kam'janec'–Podil's'kyj: Oijum, 2006. – T.8: Materialy chetvertogo kruglogo stolu.
37. Savchuk V.O. Krajeznavchij ruh mista Kam'jancja–Podil's'kogo u 1921–1923 rr. / V.O. Savchuk // Osvita, nauka i kul'tura na Podilli: zb. nauk. prac'. – Kam'janec'–Podil's'kyj: Oijum, 2006. – T.6: Materialy drugogo kruglogo stolu.
38. Jogo zh. – Konceptualizacija krajeznavstva jak nauky v neopublikovanyh pracjah V.O. G'erynovycha / V.O. Savchuk // Osvita, nauka i kul'tura na Podilli: zb. nauk. prac'. – Kam'janec'–Podil's'kyj: Oijum, 2009. – T.12: Materialy vos'mogo kruglogo stolu «Kul'tura, osvita i prosvitnyč'kyj ruh na Podilli. Prysvjacheno 90–richchju Kam'janec'–Podil's'kogo nacional'nogo universytetu imeni Ivana Ogijenka».
39. Papakina T.P. Z istorii' vtrachenyh vydan' Vseukrai'ns'koi' akademii' nauk: zb. «Poludneva Ukrai'na» / T.P. Papakina // Arhivy Ukrai'ny. – 2001. – №6. – 137 s.
40. Kotonij O.K. Naukovo–teoretychna spadshhyna V.O. G'erynovycha / O.K. Kotonij // Kam'janec'hchyna v konteksti istorii' Podillja: mater. Vseukr. nauk. sympoziumu: nauk. zb. – Kam'janec'–Podil's'kyj, 1997. – T.1.
41. Shtojko P.I. Osnovni naprjamy geografichnyh studij Volodymyra G'erynovycha / P.I. Shtojko // Naukovy visnyk Chernivec'kogo universytetu. Geografija. – Chernivci: ChNU, 2001. – Vyp.104: Geografija.
42. Jogo zh. – Stepan Rudnyc'kyj 1877–1937: zhyttjepysno–bibliografichnyj narys / P.I. Shtojko; Naukove t–vo Shevchenka u L'vovi / O.Kupchyns'kyj (vidp. red.). – L'viv: [b.v.], 1997. – 181 s.
43. Bozhko L.V. Vnesok Volodymyra G'erynovycha u vyvchennja etnografii' Podillja (20–ti roky HH st.) / L.V. Bozhko // Naukovi zapysky Vinnyč'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu im. M.Kocjubyns'kogo: zb. nauk. prac'. Serija: Istorija. – Vinnyca, 2007. – Vyp.12.
44. G'erynovych O.O. «Kryncja zhyttja»: spogady, tvorčist', pedagogika / O.O. G'erynovych. – Ivano–Frankivs'k: Gostyneč', 2006. – 140 s.
45. Zastavec'kyj B.I. Volodymyr G'erynovych jak geograf i krajeznavec' / B.Zastavec'kyj, O.Zastavec'ka, B.Fedunyk // Istorija ukrai'ns'koi' geografii' i kartografii': mater. nauk. konf., prysvjachenoj 95–richchju vid dnja narodzhennja profesora Volodymyra Kubijovyča (Ternopil', 25–26 grud. 1995 r.). – Ternopil', 1995.
46. Komarnic'kyj O.B. Navchal'na dijali'nist' studentiv Kam'janec'–Podil's'kogo instytutu narodnoi' osvity (social'nogo vyhovannja, pedinstytutu) u 20–ti – pershij polovyni 30–h rr. HH st. / O.B. Komarnic'kyj, L.M. Babij // Osvita, nauka i kul'tura na Podilli: zb. nauk. prac'. – Kam'janec'–Podil's'kyj: Oijum, 2009. – T.13: Prysvjacheno 90–richchju Kam'janec'koi' doby UNR.
47. Kostrycja M.Ju. Naukovo–krajeznavcha spadshhyna V.O. G'erynovycha / M.Ju. Kostrycja // Naukovi zapysky Ternopil's'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universytetu. Serija: geografija. – Ternopil', 2006. – №2.
48. Marochko V.I. Represovani pedagogy Ukrai'ny: zhertyv politychnogo teroru (1929–1941 rr.) / V.I. Marochko, G.Hillig. – K.: Nauk. svit, 2003. – 302 s.
49. Zaval'njuk O.M. Budivnyctvo ukrai'ns'koi' zagal'noosvitn'oi' shkoly v roky nacional'no–demokratychnoi' revolucii' (1917–1920) / O.M. Zaval'njuk, Ju.V. Teljachyj. – Kam'janec'–Podil's'kyj: Abetka NOVA, 2001. – 212 s.
50. Tron'ko P.T. Istorychne krajeznavstvo: krok u nove tysjacholittja (dosvid, problemy, perspektyvy) / P.T. Tron'ko. – K.: [b.v.], 2000. – 270 s.
51. Shevchuk S.M. Antropogeografichnyj naprjamok v istorii' stanovlennja metodologii' ukrai'ns'koi' suspil'noi' geografii' / S.M. Shevchuk // Istorija ukrai'ns'koi' geografii' ta kartografii'. Chastyna I: Zbirnyk materialiv Tret'oi' Mizhnarodnoi' naukovoi' konferencii'. prysvjachenoj 130–litn'omu juvileju akademika Stepana Rudnyc'kogo. – Ternopil', 6–7 grud. 2007.
52. Misinkevych L.L. Reabilitacija zhertyv stalins'kyh represij na Podilli u 1987–1989 rr. / L.L. Misinkevych // Osvita, nauka i kul'tura na Podilli: zb. nauk. prac'. – Kam'janec'–Podil's'kyj: Oijum, 2006. – T.8: Materialy chetvertogo kruglogo stolu «Kul'tura, osvita i prosvitnyč'kyj ruh na Podilli u XVIII – na pochatku XXI st.».
53. Shtojko P.I. Arhivno–slidchi spravy represovanyh geografiv Ukrai'ns'kogo naukovo–doslidnogo instytutu geografii' ta kartografii' / P.I. Shtojko // Istorija ukrai'ns'koi' geografii': vseukr. nauk.–teoret. chasopys. – Ternopil': Pidruchnyky i posibnyky, 2002. – Vyp.6.
54. Ostannja adresa: rozstrily solovec'kyh v'jazniv z Ukrai'ny u 1937–1938 rokah: v 2 t. – [2–e vyd., dop.]. – K.: Sfera, 2003. – LXII, 470 s., 11 l.: il.

* * *